

นักเรียนนายเรืออากาศกับการเรียนรู้ทางการเมือง

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศ บทบาทและอุดมการณ์ทางการเมืองของทหารไทย รวมทั้งประวัติและความเป็นมาของระบบการศึกษาในโรงเรียนนายเรืออากาศ

สถาบันที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศ

การเรียนรู้ทางการเมือง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติและความรู้สึก (attitudes and feeling) ความเชื่อ ตลอดจนบทบาทและความรู้ความสามารถทางการเมืองของแต่ละบุคคล ระบบการศึกษาเป็นตัวอย่างหนึ่งที่รวมอยู่ในกระบวนการนี้ ซึ่งจะเกิดขึ้นตั้งแต่เด็กไปจนเป็นผู้ใหญ่¹

การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นเรื่องของกระบวนการที่มีขั้นตอนต่อเนื่องของสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นอกจากนี้แล้วยังมีสถาบันที่เป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง (change agents) หลายสถาบันเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย² เพราะสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะไม่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง

¹ James S. Coleman, Education and Political Development (Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1965), p. 18.

² สถาบันดังกล่าวได้แก่ ครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อนพ้อง กลุ่มทางศาสนา กลุ่มแรงงานต่าง ๆ กลุ่มสภาว่างงาน และสื่อมวลชน, Michael Rush and Phillip Athoff, Introduction to Political Sociology (London : Western Printing Service Press, Ltd., 1971) p. 22.

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคลครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่มนุษย์ต้องเผชิญ และในเวลาเดียวกันก็จะต้องมี ความผูกพันกับครอบครัวไปตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งเรื่องนี้ J. Gillespie และ G. Allport ได้ศึกษาเด็กอายุระหว่าง 17 - 22 ปี จำนวน 2,000 คน ใน 10 ประเทศ พบว่า "เด็ก ๆ ทุกคนมีแนวทางปฏิบัติของตนเองภายใต้กรอบของครอบครัว...วิธีปฏิบัติแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม...แต่ข้อเท็จจริงที่ปราศจากข้อสงสัย คือในทุกประเทศ ครอบครัวจะเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การเรียนรู้ทางสังคมแก่เด็ก"¹

ต่อจากครอบครัวอิทธิพลของการเรียนรู้ทางการเมืองจะได้รับมาจากโรงเรียน และสถาบันการศึกษาชั้นสูง ๆ ขึ้นไป ตลอดจนสถาบันอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าบุคคลได้รับการเรียนรู้ทางการเมืองจากสถาบันต่าง ๆ มาเป็นขั้นตอนแล้ว บุคคลก็จะมีทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการเมืองตามแบบอย่างที่ได้เรียนรู้มา

สถาบันที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศคือ โรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนที่ควบคู่กันไปกับครอบครัว ทั้งนี้ เพราะว่าสภาพแวดล้อมในโรงเรียนนายเรืออากาศ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมนักเรียน วิชาการสอน หรือหลักสูตรของโรงเรียน สิ่งเหล่านี้อิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติของนักเรียนอย่างมาก

มีเหตุผลหลาย ๆ ประการที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของโรงเรียนที่มีต่อนักเรียนนายเรืออากาศ เช่น

¹ J. Gillespie and G. Allport Youth's Outlook on the Future (New York : Doubleday, 1955), p. 8; Herbert H. Hyman, Political Socialization, (New York : The Free Press, 1959), p. 69.

ก. ด้านการอบรมสั่งสอน โรงเรียนนายเรืออากาศเป็นสถานศึกษาที่มีหน้าที่ให้การศึกษา และฝึกอบรมนักเรียนนายเรืออากาศให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เหมาะสมที่จะเป็นนายทหารหลักที่มีประสิทธิภาพของกองทัพอากาศ โดยมีผู้บัญชาการโรงเรียนนายเรืออากาศเป็นผู้ดูแลบังคับบัญชาและรับผิดชอบ การสอนและการฝึกอบรมมีความมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการคือ

1. เป็นผู้นำหน่วยทหารในชั้นผู้บังคับหมวดได้ทุกเหล่า ซึ่งในการนี้จะต้องได้รับการฝึกอบรมวิชาทหารให้สามารถเป็นผู้นำ เป็นผู้บังคับบัญชาทหารได้ทุกเหล่า เป็นผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน เสียสละ ได้แม้กระทั่งชีวิต ชื่อสัตย์สุจริตมีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และเป็นทหารที่องอาจ สง่าผ่าเผย โดยมีกองนักเรียนนายเรืออากาศเป็นผู้รับผิดชอบในการฝึกอบรม

2. จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้านวิทยาการด้านพลเรือน (academics) ที่สามารถนำไปใช้กับงานได้ทุกเหล่า และมีความรู้ความสามารถพอที่จะได้รับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต (ทอ.)¹ หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการฝึกอบรมให้นักเรียนนายเรืออากาศมีการเรียนเพื่อให้ความรู้ คือกองการศึกษาโรงเรียนนายเรืออากาศ

ข. ด้านการฝึกและปฏิบัติให้รู้จักกับระบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการเป็นทหาร ซึ่งประกอบไปด้วยการฝึกและปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้คือ²

1. การฝึกความเป็นผู้นำ
2. การฝึกเป็นผู้บังคับบัญชาและฝ่ายอำนวยการ
3. การฝึกให้ความสำคัญต่อหน้าที่และระเบียบวินัย
4. การฝึกให้รู้จักระบบนักเรียนใหม่และระบบอาวุโส

การอบรมสั่งสอนในค่านนี้ กองนักเรียนนายเรืออากาศ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ

¹วิชาที่สอนมีวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ฯลฯ โดยสอนในระดับเดียวกันกับที่มีการสอนในมหาวิทยาลัย(รายละเอียดโปรดดูใน แผนก จ.)

²ระบบและหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายเรืออากาศ พ.ศ. 2516, หน้า 45.
(อัครสำเนา)

การศึกษาหาความรู้ในโรงเรียนนายเรืออากาศ แบ่งออกเป็น 2 ทาง คือ การศึกษาภาควิชาการ เป็นการศึกษาวิชาต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่มีการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย โดยมีการศึกษาทั้งวิชาทั่วไป และวิชาเฉพาะสาขา การศึกษาภาควิชาการนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าวิชาต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ประกอบวิชาชีพได้ การศึกษาในภาควิชาการนี้มีกองการศึกษา โรงเรียนนายเรืออากาศเป็นผู้รับผิดชอบ การศึกษาอีกทางหนึ่งคือการศึกษภาควิชาทหาร ซึ่งมุ่งฝึกอบรมให้นักเรียนมีความเคยชินกับการมีชีวิตอย่างทหารซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยการที่จะต้องเคร่งครัดต่อความเป็นระเบียบ อยู่ในวินัย มีการเคารพเชื่อฟังผู้ที่อาวุโสและผู้บังคับบัญชา ฯลฯ การศึกษาทางภาควิชาทหารนี้มีกองนักเรียนนายเรืออากาศเป็นผู้รับผิดชอบ

การเรียนในโรงเรียนนายเรืออากาศ ซึ่งแบ่งออกเป็นภาควิชาการ และภาควิชาทหาร ทั้ง 2 ภาค มีชั่วโมงเรียนดังนี้คือ¹

1. การศึกษาภาควิชาการ มีชั่วโมงเรียน 4830 ชั่วโมง หรือร้อยละ 58.64
2. การศึกษาภาควิชาทหาร (รวมพลศึกษา) มีชั่วโมงเรียน 3406 ชั่วโมง หรือคิดเป็นร้อยละ 41.36

การศึกษาในภาควิชาการ มีการเรียนการสอนไม่แตกต่างไปจากศึกษาของโรงเรียนพลเรือนโดยทั่วไปมากนัก บรรยากาศของความเป็นเสรียังจะพอหาได้ การแสดงความคิดเห็นหรือการซักถามสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งลักษณะของการศึกษาในภาควิชาการนี้มีส่วนอย่างมากในการสร้างทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียน

สำหรับการศึกษาในภาควิชาทหาร ซึ่งมีกองนักเรียนนายเรืออากาศเป็นผู้รับผิดชอบ จะมีผู้บังคับบัญชาหลายระดับชั้นเป็นผู้ให้การฝึกอบรม เช่น

1. ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง
2. ผู้บังคับบัญชาโดยตรง

¹ระบบและหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายเรืออากาศ พ.ศ. 2516, หน้า 16 - 49. (อักษำเนา)

3. นักเรียนหัวหน้า

4. อนุศาสตร์¹

การศึกษาทางภาควิชาทหารนี้มีส่วนอย่างมากต่อการเสริมสร้างทัศนคติของนักเรียนไปสู่ความเป็นอำนาจนิยม ไม่เหมือนกับการศึกษาในภาควิชาการที่มีบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยอยู่บ้าง แต่ถึงแม้นักเรียนทหารจะได้รับการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับแนวความคิดในทางที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งได้เรียนมาจากโรงเรียนเตรียมทหารและที่ได้รับมาจากโรงเรียนนายเรืออากาศ ผลสุดท้ายแล้วก็จะเน้นกลับไปสู่ระบบทหารทั้งสิ้น¹

การฝึกอบรมของนักเรียนนายเรืออากาศในภาควิชาทหารนี้มีความแตกต่างไปจากการเรียนการสอนของกองการศึกษา โดยในภาคนี้มุ่งสอนให้นักเรียนรู้จักการเชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด อยู่ในระเบียบวินัย ปราศจากการโต้แย้ง ตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องนี้ คือเรื่องระบบนักเรียนใหม่และระบบอาวุโส ซึ่งมุ่งฝึกอบรมให้รุ่นน้องเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของรุ่นพี่ นอกจากนี้กองนักเรียนนายเรืออากาศยังมีความใกล้ชิดกับกองนักเรียนนายเรืออากาศมากกว่ากองการศึกษา เนื่องจากนักเรียนนายเรืออากาศเป็นนักเรียนประจำต้องอยู่ในโรงเรียนสัปดาห์ละ 5 วัน เป็นอย่างน้อย และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกองนักเรียนนายเรืออากาศ นักเรียนจะได้รับการอบรมจากนักเรียนหัวหน้าเป็นประจำ ตั้งแต่เช้าถึงเข้านอน รวมทั้งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง และผู้บังคับบัญชาชั้นสูงด้วย ส่วนทางกองการศึกษาจะให้ความรู้แก่นักเรียนในห้องเรียนตั้งแต่เช้าถึงบ่ายเท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงระบบการให้การศึกษาแก่นักเรียนนายเรืออากาศแล้ว จะเห็นว่านักเรียนนายเรืออากาศมีลักษณะของการเรียนรู้ 2 อย่างคือ

ก. ความรู้ทางค่านิยมวิชาการ จะมีความรู้พื้นฐานทางค่านิยมวิชาการ ค่านิยมเรือ
ทั่ว ๆ ไป

¹ Thinapan Nakata, The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students (Bangkok : Praepittaya, 1975), p. 193.

ข. ความรู้ทางด้านวิชาทหาร จะมุ่งสอนให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีการเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ซึ่งจะทำให้นักเรียนทัศนคติที่ยอมรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา เชื่อฟังผู้อาวุโส ไม่ก่อร้าย หรือแสดงความคิดเห็นใด ๆ การที่บุคคลเหล่านั้นถูกลอบรมิให้ยึดถืออำนาจและคำสั่งของผู้บังคับบัญชานั้น ทำให้นักเรียนยึดถือทัศนคติของผู้นำแต่เพียงอย่างเดียว จะไม่มีความเชื่อถือและไว้วางใจบุคคลอื่นในสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เป็นบุคคลที่มีทัศนคติเยาะเย้ยต่อการเมือง (political futility) และหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง เชื่อถือแต่ผู้นำของเขาเพียงคนเดียวเท่านั้น และทัศนคติแบบประชาธิปไตยจะไม่เกิดขึ้น นักเรียนทหารจะไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับเรื่องของความเสมอภาค (equality) เสรีภาพ (liberty) และความเป็นอิสระเสรี¹ (freedom)

การฝึกอบรมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสว่า รวมทั้งผู้บังคับบัญชา หรือการเน้นในเรื่องศักดิ์ศรี หรือเกียรติของความเป็นทหาร ได้แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ต้องทำความเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า ต้องแต่งเครื่องแบบที่เหมือนกันและต้องอยู่ในสภาพที่สวยงาม สะอาดเรียบร้อย มีการลงโทษเมื่อกระทำผิดระเบียบวินัยและแบบแผนที่วางไว้

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบอำนาจนิยมอย่างชัดแจ้ง โดยการบังคับให้อยู่ในกรอบ ในระเบียบวินัย ถ้าขัดขึ้นก็จะถูกลงโทษตามกฎหมายที่ไว้วางไว้ นักเรียนทหารซึ่งเคยชินอยู่กับการกระทำที่เด็ดขาด แน่นนอน ตายดีกว่าการประนีประนอมหรือการต่อรอง หรือพูดอีกนัยหนึ่งพวกเขาไม่ชอบให้มีการวิพากษ์วิจารณ์²

จากการที่นักเรียนนายเรืออากาศมีการเรียนรู้สองอย่างในเวลาเดียวกัน คือการเรียนรู้ทางด้านวิชาการด้านพลเรือน กับความรู้ทางด้านวิชาทหารทำให้นักเรียน

¹ Ibid., p. 206.

² Ibid., p. 213.

มีวัฒนธรรมทางการเมืองสองอย่างที่ขัดกันอยู่ในตัว¹ แต่เนื่องจากนักเรียนนายเรืออากาศมีความใกล้ชิดกับกองนักเรียนนายเรืออากาศมากกว่ากองการศึกษา การเรียนรู้ด้านวิชาทหารจึงมีความสำคัญเหนือกว่าการเรียนรู้ทางด้านพลเรือน

สำหรับสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นส่วนราชการส่วนหนึ่งของกองทัพอากาศ และนักเรียนก็เป็นข้าราชการส่วนหนึ่งของกองทัพอากาศ² เพราะฉะนั้นสถาบันระบบราชการจึงมีอิทธิพลต่อนักเรียนตั้งแต่เริ่มเข้าจนจบการศึกษา ผู้ที่เป็นผู้บัญชาการโรงเรียนก็เป็นข้าราชการทหาร ซึ่งอันนี้มีส่วนที่ทำให้การบริหารงานของโรงเรียนไม่มีความเป็นอิสระอย่างเต็มที่ในทางวิชาการความเป็นข้าราชการทหารของบรรดาอาจารย์ที่ทำการสอนก็ไม่กล้าวิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล หรือสภาพแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ เมื่อไปผสมกับวิถีการเรียนและวิชาที่เรียน ซึ่งไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์การบริหารการเมืองได้อย่างเสรีด้วยแล้ว นักเรียนนายเรืออากาศจึงกลายเป็นบุคคลที่มีหน้าที่รับฟังเพียงอย่างเดียว และทำให้มีนิสัยเกิดความเคยชินกับการยอมรับอำนาจโดยไม่มีการโต้เถียง วิพากษ์วิจารณ์ หรือขัดแย้งกับผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งผลสุดท้ายก็กลายมาเป็นการมีทัศนคติที่เป็นลักษณะอำนาจนิยม (authoritarian attitudes)

¹ คือวัฒนธรรมแบบเก่า (traditional) ซึ่งมีลักษณะไปในทางอนุรักษนิยมและอำนาจนิยม กับวัฒนธรรมแบบใหม่ (modern) ซึ่งเป็นแบบเสรีประชาธิปไตย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 252.

² ซึ่งจะได้เห็นได้จากการนับอายุราชการเมื่อออกมารับราชการจริง จะเริ่มนับตั้งแต่วันแรกที่เข้าเป็นนักเรียนนายเรืออากาศ และมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์

นอกจากนี้แล้วสังคมในโรงเรียนนายเรืออากาศเป็นสังคมของการใช้อำนาจและการยอมรับอำนาจ เป็นสังคมที่เน้นให้นักเรียนเชื่อฟังและเคารพยำเกรงผู้ที่อยู่ในชั้นสูงกว่าสถาบันที่ให้การศึกษอบรมแบบนี้ทำให้นักเรียนกลายเป็นบุคคลที่มีบุคลิกแบบอำนาจนิยม (authoritarian personality) วิธีการให้การศึกษอบรมโดยให้นักเรียนชั้นปีที่หนึ่งยอมรับคำสั่งของผู้ที่อาวุโสกว่าโดยไม่มีการโต้แย้ง จะมีผลทำให้เขาเหล่านั้นเมื่อขึ้นไปอยู่ในชั้นที่สูงกว่าและหมดฐานะนักเรียนชั้นปีที่หนึ่ง ก็จะกลายเป็นผู้ที่นิยมในอำนาจ มีความภูมิใจที่ได้แสดงออกซึ่งความมีอำนาจ และจะยอมรับให้ผู้เข้ามาใหม่เชื่อฟังในอำนาจของเขาต่อไป¹ และลักษณะบุคลิกที่เป็นแบบอำนาจนิยมนี้เองที่จะเป็นลักษณะที่ขัดกับความเป็นประชาธิปไตย เพราะบุคคลที่มีบุคลิกที่เป็นประชาธิปไตยจะไม่นิยมใช้อำนาจในการแก้ข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ และจะเป็นผู้ที่ไม่ยอมรับอะไรง่าย ๆ โดยปราศจากการไตร่ตรอง ใคร่ครวญอย่างมีเหตุมีผล

เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่า โรงเรียนอันเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการมีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อโรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้เขามีการวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ทางการเมือง นักเรียนก็จะขาดความสำนึกในทางการเมือง และไม่เกิดการเรียนรู้ในทางการเมืองที่ถูกคั่งได้เลย ซึ่งเป็นเหตุให้เคยชินกับทัศนคติทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และทำให้การพัฒนาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยไม่เกิดขึ้น ดังนั้นในการพัฒนาทางการเมืองในทางประชาธิปไตย เราจึงจำเป็นต้องสร้างทัศนคติและการกระทำที่เป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในระบบราชการให้ได้ ถ้าเราสามารถสร้างทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตยในระบบราชการได้แล้ว เราก็จะสามารถสร้างบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียนนายเรืออากาศได้ด้วย

¹ สุจิต บุญบงการ, "นิสัคนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย," ใน วรรณไวทยาการ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 19.

บทบาทและอุดมการณ์ทางการเมืองของทหารที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศ

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่า การเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล และสถาบันครอบครัวกับสถาบันโรงเรียน เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ของบุคคลเช่นกัน ในโรงเรียนนายเรืออากาศ ครู อาจารย์ที่ทำการสอนและฝึกอบรมนักเรียนนายเรืออากาศล้วนแต่เป็นทหาร ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดลงไปสู่นักเรียน เมื่อเป็นเช่นนี้การศึกษาบทบาทและอุดมการณ์ทางการเมืองของทหาร ซึ่งส่วนหนึ่งก็คือครู อาจารย์ว่ามีอย่างไร ก็จะทำให้เราได้เรียนรู้ถึงบทบาทและอุดมการณ์ทางการเมืองของทหาร ซึ่งส่วนหนึ่งก็คือครู อาจารย์ว่ามีอย่างไร ก็จะทำให้เราได้เรียนรู้ถึงบทบาทและอุดมการณ์ของนักเรียนซึ่งจะได้รับถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ไปด้วย

การเมืองการปกครองของไทยในอดีตที่ผ่านมา ทหารมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประชาชนมาโดยตลอด ในยามสงครามประชาชนจะรับใช้ชาติด้วยการเป็นทหาร ดังนั้นประชาชนกับทหารจึงแยกกันไม่ออก เมื่อประชาชนคือผู้ที่มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ เพราะฉะนั้นทหารจึงมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศด้วย ตั้งแต่สมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การเมืองไทยได้ถูกครอบงำโดยกลุ่มข้าราชการ และมีบทบาทอย่างมากในทางการเมือง ทหารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการไทย ได้มีบทบาททางการเมืองมาตลอดสมัยประวัติศาสตร์การเมืองไทยในบัจจุบันทหารมีบทบาทเหนือชีวิตการเมืองไทย ทำให้ทหารมักเข้าใจผิดไปว่า บทบาทของตนนั้นจำเป็นต้องอยู่บนเส้นทางการเมืองมากเท่า ๆ กับพลเมือง¹

โดยที่จริงแล้วทหารมีบทบาทในทางการเมืองของไทยมาตั้งแต่อดีตก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียอีก จะเห็นได้จากทหารที่มีบรรดาศักดิ์สูง ๆ ซึ่ง

¹ ระคม วงษ์น้อม, "อุดมการณ์ทางการเมืองของทหารไทย," รัฐศาสตร์นิเทศ, 7 (กรกฎาคม 2515) : 17.

มักจะเป็นผู้บริหารประเทศตามพระราชประสงค์ของพระเจ้าแผ่นดินอยู่แล้ว ยิ่งแม่ทัพนายกองที่ไปราชการตามหัวเมือง หรือเจ้าเมืองต่าง ๆ ล้วนแต่บริหารราชการแผ่นดินค้ำพระเนตรพระกรรณทั้งสิ้นหรือแม่ทัพพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็เป็นแม่ทัพที่มีความสามารถในการรบมาก่อน นอกจากนี้ในอดีตรบมหาภักดิ์ทริยจะทรงเป็นแม่ทัพใหญ่บัญชาการรบ แม่ทัพนายกองซึ่งรบพุ่งขณะเข้าศึกษาจะได้รับบำเหน็จตอบแทนให้เป็นเจ้าเมือง ดังนั้น ผู้นำประเทศในสมัยนั้นจึงต้องทำหน้าที่ทั้งทางทหารและพลเรือนควบคู่กันไป¹ ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ปัจจุบันก็ยังมีคนเชื่ออยู่มาก

ความสำคัญและบทบาทของทหารยิ่งมากขึ้น เมื่อเกิดการแตกแยกในกลุ่มคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำรัฐประหารของจอมพล ป.พิบูลสงครามหรือหลวงพิบูลสงคราม ทำให้ทหารมีบทบาทหรือมีความสำคัญต่อการปกครองประเทศมากยิ่งขึ้น และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของบทบาทของทหารกับการปกครองของไทย ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ซึ่งมีผลทำให้การเมืองการปกครองของประเทศอยู่ภายใต้อิทธิพลหรืออำนาจของคณะทหารมาตลอด ซึ่งนับว่ามีระยะเวลาอันยาวนานมาก²

เป็นที่น่าสังเกตว่า การเมืองยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการเมืองภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ประเทศที่กำลังพัฒนา หรือประเทศที่เกิดใหม่ทั้งหลายมีปรากฏการณ์พิเศษอย่างหนึ่งคือ รัฐบาลของประเทศเหล่านั้นจะถูกทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง ภัยการทำการรัฐประหารหรือยึดอำนาจอยู่อย่างซ้ำ ๆ บ่อยครั้ง นอกจากนี้แล้วบทบาทของทหารในประเทศด้อยพัฒนามักจะเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาหรือพบเห็นบ่อย ๆ ในการที่ทหาร

¹สุรพาสน์ ทัทภมาน, "ทัศนคติทางการเมืองของนายทหารชั้นนายพันของกองทัพบก กองทัพอากาศ และกองทัพอากาศ" (ปริญญานินพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 3

²ณรงค์ พรพิริยะกุลชัย, ประเทศไทยกับการพัฒนาทางการเมือง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2517), หน้า 70

เข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองโดยการใช้อำนาจ การที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าประเทศ
ค่อยพัฒนาเหล่านั้นก็จะขาดสถาบันทางการเมืองที่สามารถที่จะมามีบทบาทวงกว้างหรือ
คานอำนาจองค์การทหาร¹

ลักษณะของการเข้าแทรกแซงในทางการเมืองของทหารนั้น มักเป็นไปใน
ลักษณะการใช้อำนาจโค่นล้มรัฐบาล จากนั้นทหารก็จะตั้งรัฐบาลเผด็จการของตนเองโดย
ตรง หรือไม่ก็จะแสดงบทบาททางการเมืองของตน โดยบงการอยู่ข้างหลังรัฐบาลพลเรือน²

ในการที่ทหารเข้ายึดอำนาจแต่ไม่ได้จัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศนั้นเสียเอง
แต่จะหนุนพลเรือนให้เข้ามาจัดตั้งรัฐบาลนั้น รัฐบาลพลเรือนหาได้มีอำนาจที่แท้จริงไม่
อำนาจในการตัดสินใจในนโยบายที่สำคัญ ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะทหารเสีย
ก่อน และการที่ทหารไม่เข้าบริหารประเทศเสียเองนี้ เป็นเพราะเหตุผลดังนี้³

1. คณะทหารเกรงว่าตนเองอาจไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน
2. คณะทหารไม่พร้อมที่จะจัดตั้งรัฐบาล เพราะขาดตัวบุคคลที่เหมาะสม
3. เพื่อเป็นการแสดงออกให้ประชาชนทราบว่า การที่เข้ายึดอำนาจนั้นมิใช่
เกิดจากความมุ่งหมายที่อยากเป็นรัฐบาล หากแต่เพื่อมุ่งหมายที่จะแก้ไขสถานการณ์ที่เลว
ร้ายให้ดีขึ้นเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการมีบทบาททางการเมืองของทหาร

การที่ทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวแทรกแซงและมีบทบาทในทางการเมือง มีสาเหตุ
หลายประการ ซึ่งศาสตราจารย์ Janowitz ได้แยกแยะปัจจัยต่าง ๆ เอาไว้ดังนี้⁴

¹ Morris Janowitz, The Military in Political Development of New Nation (Chicago : The University of Chicago Press, 1964), p. 29.

² รายละเอียดดูได้จาก ชจิตกดิ์ บุรุษพัฒน์, "พรรคการเมืองของไทย," หน้า 167.

³ กฤษ เทพปฏิพัทธ์, "บทบาททหารกับการพัฒนาการเมืองไทย, " ใน การพัฒนาเมืองไทย, ลีซิท ซีร์เวคิน, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2519), หน้า 121 - 122.

⁴ เรืองเกียรติ, หน้า 281 - 285.

1. งานในหน้าที่ของทหารเกี่ยวข้องกับการเมือง ทหารมีหน้าที่ปกป้องอธิปไตยของชาติจากศัตรู จากภายนอกประเทศ ดังนั้น การมีอาวุธที่ทันสมัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น และในเวลาเดียวกันการเมืองแม้จะไม่ได้ใช้แต่ก็มีพลังแฝงอยู่ในตัว คือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางการเมืองได้
2. มีความชำนาญที่เป็นลักษณะพิเศษของทหาร มีการดำเนินการโดยเด็ดขาด มีการตัดสินใจอย่างรวดเร็วด้วยตนเอง ไม่ต้องปรึกษาใคร มีทักษะในด้านการใช้คำพูดในการปกครองบังคับบัญชา มีลักษณะของการเป็น "ผู้จัดการ" ทำให้ระบบทหารคล่องตัวไม่ว่าจะเป็นการจัดการเคลื่อนย้าย การส่งกำลังบำรุง หรือแม้แต่การดำเนินงานจากเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ซึ่งความสามารถในการบริหาร หรือการจัดการนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เมื่อทหารได้เปลี่ยนหน้าที่ไปบริหารงานฝ่ายพลเรือน
3. ภูมิหลังทางสังคมและการศึกษา ทหารในประเทศด้อยพัฒนา แม้มีความรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องน่ารังเกียจหรือน่าหลีกเลี่ยง แต่เพราะทหารอาจจะเคยเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองสมัยกึ่งชาติ หรือร่วมในขบวนการเปลี่ยนแปลงการปกครองของชาติ ดังนั้น จึงไม่สามารถถอนตัวออกมาจากการเมืองได้ และอีกประการหนึ่ง ทหารที่ได้พบเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ จากต่างประเทศ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกอยากมีบทบาทให้ชาติของตนได้เปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้ก้าวหน้า ทันสมัยเหมือนกับประเทศอื่น

การเมืองของไทยมีความผันผวนไม่แน่นอน มีหลายครั้งหลายหนที่ทหารเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเหตุการณ์ทางการเมืองเลวร้ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ สภาวการณ์ดังกล่าวยังไม่เป็นการสมควรที่จะให้มีรัฐบาลพลเรือนอย่างแท้จริง¹

¹ รายละเอียดเพิ่มเติมจาก Janowitz, The military in the Political Development of New Nations, pp. 31 - 74.

ตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แก่ คำแถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่อ้างถึงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นภายในประเทศโดยคนกลุ่มหนึ่งได้ทำการหมิ่นพระบรมเชษานุภาพเหยียดหยามจิตใจคนไทย และเป็นแผนการของคอมมิวนิสต์ที่จะเข้ายึดครองประเทศไทย คณะปฏิรูปฯ จึงจำเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครองเพื่อแก้ไขสถานการณ์ทั้งนี้ เพื่อความอยู่รอดของชาติ¹

การเข้าแทรกแซงทางการเมืองของทหารโดยการปฏิวัติรัฐประหาร ส่วนใหญ่แล้วจะยกเอาความเลวร้ายของบ้านเมืองและความต้องการของประชาชนมาเป็นข้ออ้างเสมอ และทัศนคติที่กล่าวจะมีอยู่ทั่วไปในหมู่ทหาร ซึ่งบางครั้งจะแสดงออกอย่างอ่อน ๆ ในรูปของการวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และรุนแรงไปจนกระทั่งร่วมมือกันกระทำการปฏิวัติรัฐประหาร ดังนั้นทุกครั้งที่ทหารเข้าแทรกแซงในทางการเมืองโดยการปฏิวัติรัฐประหาร กลุ่มทหารจึงถือว่าตนเองมีความถูกต้องชอบธรรม (legitimacy) ที่จะกระทำเช่นนั้นได้ ทั้งนี้เพราะ

"... ข้าราชการทหารมิได้เป็นข้าหรือผู้รับใช้ประชาชนอย่างแน่นอน แต่จะเป็นผู้นำในการปกป้องรักษา ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์... ทหารไม่สามารถปล่อยให้ประเทศชาติพินาศไปได้ เพราะเหตุว่าบ้านเมืองไม่ใช่ที่สำหรับทดลองดู จนเกิดกบฏ ยุคแล้วจึงคอยแก้ไขความเสียหายอาจจะเกิดจนไม่มีทางเยียวยาอีกต่อไป เมื่อทหารไม่สามารถทนดูความพินาศของบ้านเมืองต่อไป ทหารก็ต้องเข้าไปแก้ไขโดยความเห็นชอบของประชาชน..."²

¹แถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งเข้ายึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 18.00 น. ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ, เล่ม 9, ตอนที่ 20, ฉบับที่ 1 - 2, หน้า 1 - 3.

²พล.อ.ท. นันท วิสมิตะนันท์, "ข้าราชการเป็นข้าประชาชนหรือ," เสนาสนเทศ, 15 (24 กุมภาพันธ์ 2520) : 37 - 38.

เมื่อมาพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะพบว่า ทหารได้เข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองของไทยมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน มูลเหตุสำคัญที่ชักจูงให้ทหารเข้าสู่การเมือง¹

1. ทหารมีส่วนในการก่อกองทัพของชาติ หรือมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง
2. เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองยุ่งเหยิงหรือเกิดความวุ่นวาย
3. ทหารเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีการจัดระเบียบวินัย เข้มแข็ง มีลักษณะผู้นำ
4. เนื่องจากทหารอยากเห็นความเจริญของประเทศชาติ ทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว

จากมูลเหตุจูงใจต่าง ๆ เหล่านี้เองที่ชักนำทหารเข้าสู่การเมือง มูลเหตุย่อย ๆ อื่น ๆ ก็อาจจะมีบ้าง เช่น ต้องการอำนาจ ต้องการคงไว้ซึ่งสถาบันทหาร ไม่ให้ใครมายุ่งเกี่ยว แตะต้อง ฯลฯ แต่รวมแล้วมูลเหตุจูงใจต่าง ๆ เหล่านี้ มีส่วนชักนำทหารให้เข้าสู่การเมืองและมีบทบาทในทางการเมืองอยู่ตลอดเวลาทุกวันนี้

อุดมการณ์ทางการเมืองของทหาร

โดยทั่วไปไม่ว่านักการเมืองหรือทหารย่อมมีอุดมการณ์ของตนเองและจากการศึกษาของศาสตราจารย์² เกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองของทหารในประเทศที่ช่วยพัฒนา พบว่า ทหารจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองอยู่ 4 อย่าง คือ

¹ กฤษ เทพปฏิพัทธ์, "บทบาททหารกับการพัฒนาการเมืองไทย," หน้า 105 - 113.

² Morris Janowitz, The Military in the Political Development of New Nations (Chicago, University of Chicago Press, 1964) อ้างใน บรรพต วีระชัย, สุชุม นวลสกุล รัฐศาสตร์ทั่วไป (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519), หน้า 285 - 286.

1. ชาตินิยม เป็นอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความรักชาติและต่อต้านอิทธิพลของต่างชาติ

2. เครื่องครัดคอระเบียบวินัย ทหารนิยมให้มีการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับที่วางไว้โดยไม่ไต่หย่อนในการตีความมากนัก

3. สนับสนุนการมีรัฐวิสาหกิจ ทหารในประเทศด้อยพัฒนามักสนับสนุนให้รัฐเข้าไปมีบทบาทในการประกอบการทางเศรษฐกิจ

4. คอด้่านการเมืองในระบบพรรค เป็นอุดมการณ์ที่มองเห็นว่า การดำเนินงานในระบบพรรคเป็นไปอย่างล่าช้า ทหารต้องการดำเนินเรื่องราวต่าง ๆ ให้ได้ผลทันตาเห็น

จากอุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวนี้ เมื่อใดที่ทหารเข้าไปแทรกแซงและมีบทบาทในทางการเมือง เมื่อนั้นทหารจะเอาอุดมการณ์ดังกล่าวไปใช้ในระบอบการเมืองที่ตนมีอำนาจอยู่

ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา กลุ่มทหารและกลุ่มข้าราชการพลเรือน ได้มีการผลัดเปลี่ยนกันคุมอำนาจกลับไปกลับมาหลายครั้ง ตอนที่เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ คณะราษฎรไม่ได้เตรียมปูพื้นฐานทางการเมืองให้กับประชาชนเอาไว้ก่อน แม้แต่คณะราษฎรเองก็ยังไม่พร้อมที่จะรับช่วงอำนาจจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งเท่ากับเป็นการสิ้นสุดของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งอันนี้ก่อให้เกิดช่องว่างในการใช้อำนาจการปกครอง¹ และการที่กลุ่มทหารในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศได้กลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีอำนาจทางการเมืองมากที่สุด ก็เพราะกลุ่มทหาร เมื่อขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองแล้ว จะก่อให้เกิดชนชั้นนำ (elite) ขึ้นใหม่อีกพวกหนึ่ง ซึ่งพวกนี้ส่วนใหญ่มีพื้นฐานเป็นชนชั้นกลาง มีความมุ่งหวังที่จะให้ประเทศของตนก้าวหน้าไปเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเนื่องจากทหารมีกำลังและได้รับการอบรมมาให้เป็นผู้เข้มแข็ง เกิดขาด ฉะนั้น

¹ ลีซิก ซีร์เวคิน, "การเมืองไทยกับประชาธิปไตย," รัฐศาสตร์สาร, 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2516) : 15.

เมื่อกลุ่มทหารขึ้นปกครองประเทศ เสถียรภาพของประเทศจะมั่นคงขึ้น และทหารเองก็เชื่อมั่นว่าการพัฒนาประเทศจะกระทำไปได้โดยราบรื่นนั้นก็จะต้องมีเสถียรภาพทางการเมืองที่มั่นคงเสียก่อน และกลุ่มทหารเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นได้¹

ปัจจุบันนี้ทางทหารได้เริ่มสนับสนุนให้มีการศึกษาและค้นคว้าทางด้านการเมืองให้กับหน่วยทหารในระดับต่าง ๆ เพื่อการปลูกฝังอุดมการณ์ทางด้านการเมืองให้กับทหารทั้งนี้ เพราะทหารได้พิจารณาเห็นว่า การที่จะรักษาความมั่นคงของชาติและประชาชนเอาไว้ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของทหารให้รู้ถึงลัทธิการเมืองอันเป็นภัยร้ายแรงต่อชาติ เพื่อจะทำให้ทหารเกิดความสำนึกในคุณค่าของสถาบันที่ประเทศชาติมีอยู่และเข้าใจในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แต่ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยไปได้ออกหรือไม่นั้น อยู่ที่ประชาชนซึ่งต้องรู้จักกำลังของตนเองตลอดจนสิทธิ และหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประชาชนต้องพร้อมที่จะปกครองโดยผู้ปกครองที่เป็นไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ² เมื่อใดที่ประชาชนมีพลังเข้มแข็ง สามารถที่จะพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยไว้ได้ ตลอดจนสามารถเข้าควบคุมรัฐบาลได้ ทหารก็จะมีอุดมการณ์ที่จะเป็นประชาธิปไตย เพราะทหารก็มีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและจะทำหน้าที่ของทหารแต่เพียงอย่างเดียว คือป้องกันประเทศจากศัตรูทุกด้าน ซึ่งโดยสรุปแล้วทหารจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองอยู่ 3 ประการ คือ³

¹ Fred r. von der Mehden, Politics of The Developing Nation, (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1965), p. 99.

² หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช, ชุมนุมวรรณคดีทางการเมือง, หน้า 255.

³ ฎรายละเอียดใน รัชยอนันต์ สมุทวณิช, ความคิดอิสระ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิชเชส, 2517), หน้า 109.

1. ทหารไทยมีความรู้สึกราชาตินิยมและต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง
2. ทหารไทยถือตนเองว่ามีบทบาททางการเมืองเท่ากับพลเรือน
3. ทหารไทยเข้าใจตนเองอย่างเบ็ดเสร็จว่า การเมืองการปกครองของประเทศชาติจะจากทหารเสียไม่ได้

กล่าวโดยสรุปแล้ว การที่ทหารมีบทบาทในทางการเมืองมาตั้งแต่อดีตก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนกระทั่งปัจจุบัน ทำให้ทหารคิดว่าบทบาทในทางการเมืองเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของทหาร และทหารจะสนับสนุนรัฐบาลที่มีอุดมการณ์ตรงกับทหารเท่านั้น เช่นการที่ทหารมีอุดมการณ์ชาตินิยมและต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทหารก็จะสนับสนุนรัฐบาลที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง บทบาทและอุดมการณ์ต่าง ๆ ของทหารบางส่วนจะถูกถ่ายทอดไปยังนักเรียนนายเรืออากาศ โดยครู อาจารย์ ระบบราชการทหาร และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนนายเรืออากาศ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดทัศนคติในทางการเมืองแบบอำนาจนิยมแก่นักเรียนนายเรืออากาศทั้งสิ้น

ประวัติความเป็นมาของระบบการศึกษาในโรงเรียนนายเรืออากาศ

โรงเรียนนายเรืออากาศ มีภารกิจในการผลิตนายทหารอากาศหลักชั้นสัญญาบัตรให้กับกองทัพอากาศ โดยให้ผู้ที่สำเร็จออกไปจากโรงเรียนเป็นผู้ที่เพียงพอไปด้วยความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้านวิชาการระดับมหาวิทยาลัย และมีความรู้เหมาะสมที่จะเป็นผู้บังคับบัญชาทหารได้

กำเนิดของโรงเรียน กิจกรรมบินในเมืองไทยเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2457 ซึ่งถือว่าเป็นต้นกำเนิดของกองทัพอากาศ ในระยะเริ่มแรกกองทัพอากาศยังไม่มีโรงเรียนที่จะผลิตนายทหารสัญญาบัตรของตนเอง ดังนั้นการคัดเลือกนายทหารเพื่อให้มาเป็นศิษย์การบินหรือเป็นนายทหารเหล่าอื่น ๆ จึงได้มาจากการรับสมัครจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่นจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายร้อยสำรอง มหาวิทยาลัย ฯลฯ รวมทั้งจากนายทหารประทวนที่เลื่อนขึ้นมาเป็นนายทหารสัญญาบัตร¹

ในปี พ.ศ. 2494 กรมยุทธศึกษาทหารอากาศเสนอแผนการจัดตั้งโรงเรียนเป็น 2 แผน

¹โรงเรียนนายเรืออากาศ, หน้า 2. (อัคราเนนา)

1. แผนชั่วคราวเป็นโครงการระยะสั้น คือการเปิดโรงเรียนนายเรืออากาศ โดยใช้วิธีคัดเลือกช่างซ่อมแซมเครื่องเหลือ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณกองบิน 6 เป็นโรงเรียนนายเรืออากาศชั่วคราว แต่เดิมอาคารนี้เป็นอาคารโรงเรียนเจ้าอากาศทหารรบ

2. แผนเจียร เป็นโครงการระยะยาว คือการก่อสร้างอาคารใหม่ทั้งหมด เป็นโรงเรียนนายเรืออากาศ โดยใช้สถานที่บริเวณนิคมทหารอากาศ ซึ่งตั้งอยู่ตรงบริเวณด้านทิศเหนือของสนามบินคอนเมือง ทิศถนนพหลโยธินฝั่งตะวันออก ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 24 - 25

โครงการนี้ได้เสนอขึ้นไปตามลำดับชั้น จนถึงคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้ประชุมลงมติรับหลักการเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2495 ให้จัดตั้งโรงเรียนนายเรืออากาศได้ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ จึงได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนนายเรืออากาศ โดยกำหนดตัวบุคคลที่จะมาเป็นผู้บัญชาการโรงเรียน รองผู้บัญชาการโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ในแผนกต่าง ๆ โรงเรียนนายเรืออากาศเริ่มรับนักเรียนและเปิดสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2496 โดยมีนักเรียนรุ่นแรก 30 คน

ในปัจจุบันโรงเรียนนายเรืออากาศได้เติบโตเป็นโรคแน่นอน มันคงมีอาคารถาวรเป็นของตนเอง มีหลักสูตรการศึกษาที่ทันสมัยและได้รับความเห็นชอบจากสภาการศึกษาวิชาทหารมาตลอด โรงเรียนนายเรืออากาศได้กลายมาเป็นหน่วยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกองทัพอากาศ เพราะเป็นแหล่งผลิตนายทหารหลัก ซึ่งจะเป็นชนชั้นนำของกองทัพอากาศต่อไปในอนาคต โรงเรียนนายเรืออากาศเป็นหน่วยราชการที่สังกัด กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ มีหน่วยงานที่ขึ้นตรงและรับผิดชอบอยู่หลายกอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองการศึกษา และกองนักเรียนโรงเรียนนายเรืออากาศ เป็นกองที่สำคัญ เป็นหน่วยงานที่ทำให้แก่นักเรียนนายเรืออากาศ มีการเรียนรู้ทางการเมือง เป็นหน่วยงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม ทัศนคติ ฯลฯ ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย

รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดหน่วยงานของโรงเรียนนายเรืออากาศ ดูได้จากผังการจัดหน่วยงาน ในผนวก ง.

ระบบการศึกษาของโรงเรียน ในระยะเริ่มแรก โรงเรียนนายเรืออากาศมีหลักสูตรการศึกษา 3 ปี โดยรับสมัครจากผู้สำเร็จเตรียมอุดมศึกษา (มัธยมศึกษาปีที่ 5) ต่อมาได้ขยายหลักสูตรเป็น 5 ปี เมื่อปี พ.ศ.2498 และเปลี่ยนการรับสมัครจากผู้สำเร็จจากโรงเรียนเตรียมนายเรืออากาศ รับสมัครดำเนินการคัดเลือกกันมาจนถึงปี พ.ศ.2502 จึงงดและเปลี่ยนไปรับสมัครผู้สำเร็จจากโรงเรียนเตรียมทหารแทน

ระบบการศึกษาของโรงเรียนนายเรืออากาศในปัจจุบันใช้ระบบทวิภาค

ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินหลักสูตรเป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของกองทัพอากาศ และให้มีมาตรฐานเกี่ยวกับระบบการศึกษาที่ใช้อยู่ในมหาวิทยาลัยทั่ว ๆ ไป โดยการแบ่งเวลาการศึกษาในแต่ละปีการศึกษาออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคต้น และภาคปลาย กับ 1 ภาคฤดูร้อน ในภาคฤดูร้อนนี้เป็นเวลาสำหรับการฝึกอบรมวิชาทหารและการสอนชกมวยให้แก่นักเรียนนายเรืออากาศบางชั้น หรือบางนาย

การกำหนดเวลาการศึกษา จากการศึกษาที่โรงเรียนนายเรืออากาศใช้ระบบการศึกษาเป็นแบบทวิภาค ดังนั้น การกำหนดเวลาการศึกษาจึงแบ่งเป็นภาคเรียนต้น มีระยะเวลา 20 สัปดาห์ ภาคเรียนปลายมีระยะเวลา 20 สัปดาห์ กับภาคเรียนฤดูร้อน มีระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยกำหนดเวลาดังนี้ คือ

ภาคต้น เริ่มตั้งแต่วันจันทร์ สัปดาห์ที่ 3 ของเดือน เมษายน ถึงวันศุกร์ สัปดาห์สุดท้ายของเดือนสิงหาคม

ภาคปลาย เริ่มตั้งแต่วันจันทร์ สัปดาห์ที่ 2 ของเดือน กันยายน ถึงวันศุกร์ สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนมกราคม ยกเว้นชั้นปีที่ 5 จะศึกษาถึงวันศุกร์ สัปดาห์แรกของเดือนธันวาคม

ภาคฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่วันจันทร์ สัปดาห์ที่ 3 ของเดือนกุมภาพันธ์ ถึงวันศุกร์ สัปดาห์แรกของเดือนเมษายน

กองการศึกษาโรงเรียนนายเรืออากาศ จะเป็นผู้กำหนดวันเริ่มและวันสิ้นสุดการศึกษาที่แน่นอนของแต่ละปี ถ้าวันเริ่มการศึกษตรงกับวันหยุดราชการ ให้เลื่อนเป็นวันถัดไป 2 สัปดาห์สุดท้ายของภาคต้นและภาคปลายสำรองไว้สำหรับการสอนชกมวย การสอบทดแทน การสอบแก้ตัว และการเตรียมตัวสอบ รวมทั้งการสอบกลางปี หรือปลายปี

การกำหนดเวลาปฏิบัติงานประจำวันของนักเรียนนายเรืออากาศ จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงภาคเรียนต้นและปลาย กับช่วงภาคฤดูร้อน โดยกำหนดเวลาดังนี้คือ¹

ช่วงภาคเรียนต้นและปลาย

วันธรรมดา

0530 - 0800	ตื่นนอน เล่นกีฬา เคารพธงชาติ ฝึกฝนตนเอง รับประทานอาหารเช้า
0800 - 1200	ศึกษา ฝึกฝนตนเอง หรือใช้ห้องสมุด
1200 - 1300	รับประทานอาหารกลางวัน พักผ่อน
1300 - 1500	ศึกษา ฝึกฝนตนเอง หรือใช้ห้องสมุด
1515 - 1715	ปฏิบัติตามตารางกำหนดนอกเวลาศึกษา
1800 - 1900	เคารพธงชาติ รับประทานอาหารเย็น พักผ่อน
1900 - 2100	ฝึกฝนตนเอง
2115	สวดมนต์
2130	นอน

วันเสาร์

0530 - 0730	ตื่นนอน เล่นกีฬา ทำความสะอาดอาคารนอน รับประทานอาหารเช้า
0800 - 1200	ปฏิบัติตามตารางที่ของนักเรียนนายเรืออากาศกำหนด
1300	ประชุมแถวรับตรวจ อนุญาตให้ออกนอกบริเวณโรงเรียน

¹โรงเรียนนายเรืออากาศ, หน้า 6 - 7. (อัครสำเนา)

วันอาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ ซึ่งวันรุ่งขึ้นเป็นวันราชการ

2000 กลับเข้าโรงเรียน ประชุมแถว ตรวจจำนวน

2115 สวดมนต์

2130 นอน

ช่วงภาคฤดูร้อน

วันธรรมดา

0530 - 0800 ตื่นนอน เล่นกีฬา เคารพธงชาติ ฝึกกายบริหาร รับประทาน
อาหารเช้า

0800 - 1130 ฝึกอบรมวิชาทหาร

1200 - 1300 รับประทานอาหาร

1300 - 1430 ฝึกอบรมวิชาทหาร

1730 - 1750 ชี้แจงข้อบกพร่อง

1800 - 1900 รับประทานอาหาร

1900 - 2000 สอน อบรม เวลาของผู้บังคับบัญชา

2115 สวดมนต์

2130 นอน

สำหรับเสาร์ วันอาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ ซึ่งวันรุ่งขึ้นเป็นวันราชการ ปฏิบัติ
เช่นเดียวกับช่วงภาคเรียนต้นและปลาย กำหนดเวลาปฏิบัติงานประจำวันของนักเรียนนาย
เรืออากาศในช่วงภาคฤดูร้อนนี้ ใช้สำหรับนักเรียนชั้นปีที่ 1 - 4 เท่านั้น สำหรับนักเรียน
ชั้นปีที่ 5 ปฏิบัติตามกำหนดเวลาเช่นเดียวกับในช่วงภาคเรียนต้นและปลาย

การจัดการศึกษา โรงเรียนนายเรืออากาศได้จัดแบ่งนักเรียนนายเรืออากาศ
ออกเป็น 5 ชั้น แต่ละชั้นในเวลาฝึกและศึกษาเป็นเวลา 1 ปี ชั้นปีที่ 1 เป็นนักเรียนชั้น
ต่ำสุด ในชั้นปีที่ 1 นักเรียนจะเรียนเหมือนกันหมดในภาคต้น การเรียนจะแบ่งนักเรียนออก
เป็นตอนเรียน แต่ละตอนจะมีนักเรียนไม่เกิน 35 คน หรือให้มีส่วนสัมพันธ์พอเหมาะกับผู้สอน
ผู้สอน ภายหลังจากการทดสอบวัดผลการศึกษาภาคต้นแล้ว จะแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 พวก
โดยพิจารณาจากผลการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์พื้นฐาน

จากผลการศึกษาคังกล่าว นักเรียนพวกหนึ่ง จะจัดให้เรียนวิชาพื้นฐานของ สาขาวิศวกรรม อีกพวกหนึ่งจัดให้เรียนวิชาพื้นฐานสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ในแต่ละพวก จัดแบ่งเป็นตอนเรียนเช่นเดียวกับภาคต้น การจัดตอนเรียนเป็นตอน ๆ นี้ จะจัดให้นักเรียน ที่มีผลการเรียนดีตั้งแต่ลำดับ 1 ลงไป เป็นหัวหน้าตอน

การศึกษาทางค่านวิชากร ทางโรงเรียนนายเรืออากาศได้จัดแบ่งเวลาเพื่อ การศึกษาออกเป็นวันละ 6 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 5 วัน ซึ่งรวมเวลาศึกษาตามปกติสัปดาห์ ละ 30 ชั่วโมง โดยกองการศึกษาโรงเรียนนายเรืออากาศ เป็นผู้กำหนดตารางปฏิบัติให้ การสอนสมบูรณ์ตามหลักสูตร ตามปกติใน 1 ชั่วโมงเรียนแบ่งเป็นเวลาสอน 50 นาที ชักถาม 5 นาที และพัก 5 นาที

นอกจากเวลาเรียนตามปกติแล้ว โรงเรียนนายเรืออากาศยังจัดให้นักเรียน นายเรืออากาศมีเวลาฝึกฝนตนเองนอกเวลาเรียนในวันที่มีการศึกษาอีกอย่างน้อยวันละ 3 ชั่วโมง โดยให้อยู่ในห้องที่กำหนด และเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพและผลานามัยของ นักเรียนนายเรืออากาศ ทางโรงเรียนนายเรืออากาศจัดให้นักเรียนได้เล่นกีฬาเพื่อเป็น การออกกำลังกายในตอนเช้าทุกวันราชการ วันละ 30 นาที ให้มีการฝึกอบรมพลศึกษา ฝึกคารังวินัย ฝึกสวนสนาม หรือเล่นกีฬาในตอนบ่ายหลังเวลาศึกษา ค่านวิชากรทุกวัน ราชการ วันละ 2 ชั่วโมง ในระหว่างภาคเรียนภาคต้นและภาคปลาย เพื่อเป็นการฝึก อบรม "ให้มีลักษณะท่าทางองอาจ ฝั่งผาย สมเป็นทหารตลอดเวลา กับให้เป็นการออก กำลังกายและพักผ่อนสมองที่ได้ครากคร่าจากการศึกษาค่านวิชากร"¹

การควบคุมการศึกษา เพื่อให้การศึกษาของนักเรียนนายเรืออากาศเป็นไปตาม หลักสูตรที่กำหนดและได้มาตรฐาน กองการศึกษาโรงเรียนนายเรืออากาศ จะเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมการศึกษาค่านวิชากรทั้งหมด โดยการจัดให้มีนายทหารควบคุมการศึกษา เป็นเจ้าหน้าที่ และจัดนายทหารอาวุโสสลับเปลี่ยนกันตรวจการศึกษาระหว่างวัน จัดอาจารย์

¹โรงเรียนนายเรืออากาศ, หน้า 9. (อันสำเนา)

ประจำตอน รับผิดชอบควบคุมและให้คำแนะนำปรึกษาทุกคนตอนเรียน รวมทั้งจัดชุดคิติดำ
สื่อสารภายใน คัดทั้งประจำทุกห้องเรียนเพื่อใช้ตรวจสอบการเข้าสอนของอาจารย์และ
การเข้าเรียนของนักเรียนแต่ละชั้นตอน รวมตลอดไปถึงการรับฟังข้อซักข้อต่าง ๆ เพื่อ
แก้ไขปัญหาคือให้ทันเหตุการณ์ในทันทีทันใด

การสอนแต่ละวิชา อาจารย์ผู้สอนจะต้องทำบันทึกการสอน ซึ่งประกอบด้วย
แผนกำหนดการสอน บันทึกเตรียมการสอน และบันทึกการสอนตามความเป็นจริง ทั้งนี้
อาจารย์ผู้สอนต้องจัดทำก่อนเริ่มสอนและให้หัวหน้ากองวิชาที่รับผิดชอบตรวจสอบรับรอง ทั้งนี้
เพื่อให้การสอนสมบูรณ์ ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และยังช่วยให้เกิดความต่อ
เนื่องในทางวิชาการในกรณีที่มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนตัวอาจารย์ผู้สอน

การประเมินค่าและวิจัยผลการศึกษาของนักเรียนนายเรืออากาศ ทางกองการ
ศึกษาจะรวบรวมประเมินค่า ผลการศึกษาของนักเรียนนายเรืออากาศทุกนาย ตลอดเวลา
การศึกษาและแจ้งผลการสอบให้นักเรียนทราบทุกระยะ สำหรับนักเรียนที่ผลการศึกษาค่า
ในแต่ละวิชา ก็จะรายงานไปให้หัวหน้ากองวิชาที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อพิจารณาคำเน้นการ
แก้ไขโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

การศึกษาในโรงเรียนนายเรืออากาศ มี 4 หลักสูตร ที่สำคัญ คือ¹

1. หลักสูตรการศึกษาค้นวิชาการ
2. หลักสูตรการฝึกอบรมวิชาทหารและความเป็นผู้นำ
3. หลักสูตรการฝึกพลศึกษา
4. หลักสูตร กิจกรรมพิเศษและการเสริมสร้างประสบการณ์

¹ระบบและหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายเรืออากาศ พ.ศ. 2516,
หน้า 16 - 50. (อัครสำเนา)

หลักสูตรการศึกษาชั้นวิชาการ โรงเรียนนายเรืออากาศมุ่งสอนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานการศึกษาชั้นวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ไม่ต่ำกว่าระดับมหาวิทยาลัย หลักสูตรการศึกษาชั้นวิชาการนี้จะมีกระบวนวิชาที่สอน แยกออกเป็น 2 หมวด คือ หมวดวิชาการรวม กับหมวดวิชาเฉพาะสาขา¹

หมวดวิชาการรวม จะประกอบด้วยกระบวนวิชาต่าง ๆ คือวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน วิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์และวิชาทหาร ซึ่งในหมวดวิชาการรวมนี้ นักเรียนนายเรืออากาศทุกคนจะต้องเรียนและมีกระบวนวิชาที่ต้องศึกษา 36 กระบวนวิชา

หมวดวิชาเฉพาะสาขา ประกอบไปด้วยกระบวนวิชาที่ต้องศึกษาเพื่อให้มีความรู้ลึกซึ่งเฉพาะสาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 4 สาขาวิชา คือ

- สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป (การจัดทำเนื้องานระบบ)
- สาขาวิศวกรรมอากาศยาน
- สาขาวิศวกรรมเครื่องกล
- สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า (สื่อสาร)

ในสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป (การจัดทำเนื้องานระบบ) เป็นสาขาวิชาที่มุ่งให้การศึกษากับนักเรียนนายเรืออากาศที่สนใจวิทยาศาสตร์พื้นฐานและวิชาการจัดทำเนื้องาน นักเรียนผู้ที่ขาดความถนัดในวิชาคณิตศาสตร์ระดับสูงและวิชาวิศวกรรม จะถูกจัดให้มาเรียนในสาขานี้ ซึ่งในสาขานี้มุ่งสอนให้มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือ และกลวิธีในการจัดทำเนื้องาน การควบคุมคุณภาพและผลผลิต กรรมวิธีการทดลองใจและความรู้ทั่วไปด้านส่งกำลังบำรุง ซึ่งในสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไปนี้ มีกระบวนวิชาที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมจากกระบวนวิชาการรวมอีก 23 กระบวนวิชา

สาขาวิศวกรรมอากาศยาน มุ่งสอนเกี่ยวกับวิชาด้านอากาศยานแขนงต่าง ๆ และศึกษาศาสตร์การบิน วิทยาการด้านวิศวกรรมอากาศยานเป็นปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งของกิจการ

¹รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนวิชาในหมวดวิชาการรวมและวิชาเฉพาะสาขา อยู่ในผนวก จ.

กองทัพอากาศ แนวการสอนในสาขานี้เน้นหนักให้มีความรู้ด้านอากาศพลศาสตร์ กลศาสตร์การบิน การขับเคลื่อนอากาศยาน และการออกแบบอากาศยาน ก็ให้มีความรู้เบื้องต้นด้านอากาศและการควบคุมการยิง มีกระบวนวิชาที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมจากกระบวนวิชา รวมทั้งสิ้น 26 กระบวนวิชา

สาขาวิศวกรรมเครื่องยนต์ มีแนวการสอนที่เน้นหนักให้มีความรู้ในวิชาเทอร์โมไดนามิกส์ การส่งความร้อน วิทยาศาสตร์ของวัสดุ การออกแบบเครื่องจักร วิศวกรรมยานยนต์ และระบบทำความเย็นกับให้มีความรู้ด้านศิลปศาสตร์การบินพอสมควร ในสาขาวิศวกรรมเครื่องยนต์นี้ มีกระบวนวิชาที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมจากกระบวนวิชา รวมอีก 27 กระบวนวิชา

สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า (สื่อสาร) เป็นสาขาที่ศึกษาเกี่ยวกับไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีแนวการสอนที่เน้นหนักให้มีความรู้ในด้านการสื่อสาร อิเล็กทรอนิกส์ วิศวกรรมไฟฟ้ากำลังพื้นฐาน ระบบโทรคมนาคม ระบบควบคุมเทคนิคและการใช้เครื่องคำนวณ รวมทั้งทฤษฎีของการคมนาคม และสอนศิลปศาสตร์การบินเป็นวิชาประกอบ ในสาขาวิชานี้มีกระบวนวิชาที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมจากกระบวนวิชา รวมทั้งสิ้น 27 กระบวนวิชา

หลักสูตรการฝึกอบรมวิชาทหารและความเป็นผู้นำ เป็นการฝึกนักเรียนนายเรืออากาศในหน้าที่ผู้บังคับบัญชาและฝ่ายอำนวยการ เพื่อให้มีโอกาสใช้คุณสมบัติของความเป็นผู้นำในการปกครอง บังคับบัญชา และให้ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่และระเบียบวินัย¹ ดังนั้นการฝึกอบรมทางด้านนี้จึงมุ่งหวังให้นักเรียนนายเรืออากาศเป็นนายทหารและเป็นผู้นำที่ดี ในการฝึกอบรมนักเรียนนายเรืออากาศชั้นที่สูงกว่าจะได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งต่าง ๆ โดยมีนักเรียนนายเรืออากาศชั้นที่ต่ำกว่าเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา และมีนายทหารฝ่ายปกครองเป็นผู้กำกับดูแล ในหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาทหารและความเป็นผู้นำนี้ มีกระบวนวิชาที่ต้องศึกษา 31 กระบวนวิชา การวัดผลไม่นับ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

หน่วยกิต เช่น การศึกษาค้นคว้า การ แต่จะกำหนดคะแนนประจำวิชาไว้แทน นอกจากนี้แล้ว ในหลักสูตรนี้ยังมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการฝึกตำราวินัย การอบรมแบบธรรมเนียมและการบรรยายพิเศษ

หลักสูตรการฝึกพลศึกษา เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกอบรมให้นักเรียนนายเรืออากาศ เป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรง บึกบึน มีพละนามัยที่สมกับเป็นทหารของชาติ โดยมีการฝึกสอนวิชาพลศึกษาและการกีฬา มีกระบวนการที่ควรเรียนและฝึก คือความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับร่างกาย การต่อสู้ป้องกันตัว กีฬาบังคับ ยิมนาสติก

หลักสูตรกิจกรรมพิเศษและการเสริมสร้างประสบการณ์ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนนายเรืออากาศได้แสดงออกซึ่งความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์เฉพาะตัว ในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม แนวการสอนจะกระทำนอกเหนือไปจากวิชาที่ควรศึกษาตามหลักสูตรปกติ และจะต้องทำนอกเวลาปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ เป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเป็นหมู่คณะ ในลักษณะของชมรมทั้งนี้เพื่อส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การดนตรี การฝึกพูด การเข้าสังคม ฯลฯ

สรุป

การเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศ ภายใต้อิทธิพลของสถาบันต่าง ๆ ทำให้รูปแบบของการเรียนรู้เป็นไปในกรอบแห่งอิทธิพลของสถาบันนั้น ๆ สถาบันครอบครัวและสถาบันโรงเรียนเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคลมาก ดังนั้นโรงเรียนนายเรืออากาศจึงเป็นสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศ บทบาทและอุดมการณ์ทางการเมืองของทหารไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารที่เป็นครู อาจารย์ และผู้บังคับบัญชาในโรงเรียนนายเรืออากาศก็มีส่วนในการถ่ายทอดพฤติกรรมทางการเมืองของตนให้กับนักเรียนนายเรืออากาศ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองได้ทางหนึ่ง ในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งได้รับกลับคืนมาจากนักเรียน เพื่อจะได้ทราบทัศนคติของนักเรียนในแง่ต่าง ๆ